

ÍNDIX

Primera part.....	7
Lisboa.....	9
Barcelona.....	15
Segona part.....	27
El Raval.....	29
Oratori.....	35
Comissaria.....	39
Pirineus.....	43
Barcelona.....	47
Despatx comandant Kurtz.....	51
Pensió Laietana.....	59
Bar Los Claveles.....	61
En Carles.....	63
La Mònica.....	67
En Roc.....	69
El Pis Verd.....	71
El rabí.....	75
Tercera part.....	79
Refugi.....	81
Hotel Bristol.....	83
Colònia de Flix.....	85

El senyor Stern.....	87
L'Àngel.....	93
La Rosa	95
La Simi.....	99
Argelers.....	101
Quarta part.....	107
Guies i passadors.....	109
El Sabana	113
Comissaria	117
Fusteria	121
Carrer de Pelai	125
Carrer de Muntaner.....	127
Presons.....	133
La Parrilla del Ritz.....	135
Figueres.....	139
L'Alexandre	143
El comandant Kurtz.....	147
La Frida.....	151
La Milena.....	159
Casa de l'Alexandre.....	161
Hotel Bristol	163
Lisboa	165
Sant Feliu de Guíxols	167
Seu del passeig de Gràcia	169
L'Eduard	171
Cinquena part	173
L'Alexandre	175
El pic de l'Àliga.....	179
Rails.....	181
El pic de l'Àliga.....	183
Casa del senyor Stern	185
El tinent Walter Baum	189

Refugiats	191
La Mònica.....	193
Exiliats	197
La Rosa	201
Seu del passeig de Gràcia	203
El Paral·lel	207
La Model	217
La Monumental	221
Lisboa	225
El Pis Verd.....	229
Sisena part	233
La División Azul.....	235
Casa de Valldoreix.....	241
Comissaria	249
Camí de Lisboa.....	255
La Simi.....	261
Hotel Bristol	265
Torre del Tibidabo	271
El Caudillo.....	277
El comandant Kurtz.....	281
Refugiats.....	287
La guerra	293
Lisboa	297
Seu del passeig de Gràcia	301
Comissaria	305
Seu del passeig de Gràcia	309
Nota sobre els germans Joel i Samuel Sequerra....	321
Bibliografia.....	323

LISBOA

LA SIMI VA SORTIR DE CASA, PLOVISQUEJAVA i va obrir el paraigua. Lisboa estava adormida. La tarda s'havia torçat i amenaçava tempesta. Va arribar a la Rua de Belém i es va aturar. No va trigar a arribar el seu home, en Joel Sequerra, que li va fer un petó. El va renyar perquè havia sortit sense paraigua. Ell li va posar la mà a la panxa i va preguntar si es trobava bé. Estava embarassada i feia ulleres perquè havia passat mala nit. Va dir que no es preocupés i li va entregar un sobre que ell es va posar dins la gavardina. Un cop s'havien acomiadat, en Joel va anar al cafè A Brasileira. Es va asseure al fons. Al cap d'una estona entraven dos homes, en Frank, acabat d'arribar de Nova York, i l'Àngel que es van asseure amb ell. Van intercanviar quatre frases de cortesia, esperaven en Samuel, el germà bessó d'en Joel, que va trigar una estona a arribar. Va entrar i va donar un cop d'ull; el local estava pràcticament buit, en una taula hi havia una dona que escrivia en un quadern i en una altra un vell llegia el diari. Es va reunir amb els tres homes, mentre amb un senyal demanava una cervesa al cambrer. En Joel estava molest i li va recriminar la manca de puntualitat. En Samuel el va tallar dient-li que se centrés en l'objectiu de la reunió. Escoltaven amb atenció en Joel, que va resumir la

situació: finalment la Creu Roja portuguesa els donava una cobertura legal mentre el JOINT els enviava a Barcelona a ell i en Samuel amb la missió oficial d'ajudar els refugiats jueus provinents de la guerra europea que fugien de les persecucions nazis i feixistes que arribaven a Espanya a través de Catalunya. En aquell moment, a Nova York es reunia la direcció del JOINT —l'American Jewish Joint Distribution Committee, l'organització que tenia cura dels jueus arreu del món— i comptaven que els americans els donessin la seva confiança i es fessin càrrec de totes les partides econòmiques. Els quatre, però, s'organitzaven pel seu compte i en paral·lel a les qüestions oficials, estructurant una espècie de “cap de pont” secret. Havien conclòs que es trobarien en la tessitura d'actuar al marge de la llei. Tindrien en contra les lleis de Portugal, d'Espanya, de França i d'Alemanya, que eren persecutòries, discriminatòries i, en definitiva, criminals. Els lligava el jurament que en Joel havia imposat. En l'anterior trobada havia preparat un ritual sense papers ni cap escrit testimonial, fent-los jurar que, si era necessari, falsificarien documents, desviarien fons, subornarien polítics i autoritats, i si calia utilitzar la violència, ho farien. La mort d'una persona podia salvar moltes vides. Van jurar que no parlarien del que fessin. Ningú no n'havia de saber res, ni tan sols la família o els amics. L'única dona que n'estava al corrent era la Simi; l'havien escollit perquè organitzés la recepció i l'estada dels jueus a Lisboa.

A l'organització secreta no li havien posat nom, tenia l'objectiu de salvar tantes vides com pogués. En primer lloc, havien d'estructurar el futur “cap de pont” a Barcelona i cadascú va explicar la feina que havia dut a terme —contactes valuosos en un futur immediat—. En Joel duria el pes i la responsabilitat de les accions clandestines a Barcelona i al Pirineu. En Samuel va explicar que s'ocuparia dels contactes amb els consolats aliats a Barcelona, però també hauria

de teixir una teranyina basada en subornar a les autoritats feixistes. Neguitosos, van parlar de la urgència amb què s'havia de fer tot, ja que les novetats que arribaven a Lisboa d'Europa eren esgarrifoses. Ell sortiria cap a Barcelona l'endemà i amb tren, en Joel hi arribaria uns dies més tard. En Frank tenia dubtes a l'hora d'admetre que una cèl·lula de tan poques persones pogués dur a terme l'objectiu que s'havien marcat. En Joel li va recordar el jurament. Va concloure afirmant que no hi havia temps a perdre. Era necessari bastir una bona infraestructura a Barcelona i als dos costats de la frontera amb França. Seriosos, els va mirar un per un i cadascú va assentir refermant el jurament. Mentre durés la guerra a Europa i hi hagués feina a fer utilitzarien els recursos del JOINT per salvar els jueus que arribaven a Espanya. Quan en Joel va sortir del cafè anava sol, es va acostar a una cantonada; allà l'esperava l'Àngel, a qui va donar un sobre. Passaport i diners, va afegir. No es van dir res més, sinó que cadascú va agafar direccions diferents. Havien previst que l'Àngel també anés a Barcelona quan els germans hi tinguessin la qüestió logística solucionada.

L'Àngel era fill de pare portuguès i mare catalana. Havia perdut la pista de la seva família de Catalunya quan s'havia exiliat en acabar la Guerra Civil. Havia sigut policia de duanes al port de Lisboa i per això mantenia bons contactes amb les autoritats portuàries i amb els guàrdies; era un home dur que, primer, havia lluitat contra Franco a Extremadura i, després, havia fet de passador de frontera dels republicans que fugien d'Espanya cap a Portugal. Ell havia introduït la Simi a l'entorn portuari i li havia presentat els seus contactes. La Simi treballava unes hores al port fent de secretària d'una companyia naviliera. Plovia amb més intensitat. En Joel va aturar un taxi; encara li quedaven coses per fer, havia d'anar a les ambaixades anglesa i americana per rebre informació sobre Barcelona que feia dies que esperava. Els

anglesos havien de ser, a través del consolat de Barcelona, els que els lliuessin els diners del JOINT; els americans, que mantenien gent infiltrada en l'Administració espanyola, els donarien suport logístic. El passaport i altres documents, en què figurava com a doctor i representant de la Creu Roja portuguesa, els havia posat al dia juntament amb en Samuel. Confiaven que amb aquests documents es mourien amb impunitat per Espanya. Manejar-se en la clandestinitat d'un règim feixista podia representar la mort.

En Joel mirava la gent encorbada sota els paraigües mentre repassava els assumptes que volia enllestir abans de marxar. El més important era que en Samuel viatgés cap a Barcelona. Va somriure. En Samuel era un xic esbojarrat, les dones el tornaven boig, massa confiat i extravertit; per això li havia recalcat que era indispensable no atraure l'atenció de ningú. Havien d'actuar emparats pel JOINT i com si la seva missió no existís. Va recordar la Simi. S'havien compromès en un assumpte perillós. Les coses es precipitaven. L'inquietava haver-la de deixar ara que estava embarassada —tenien un altre fill, en David, de quatre anys—. No podia, però, palesar dubtes, s'havia de mostrar serè i d'una sola peça. Que estrany que era tot. Abans de baixar del taxi va reconèixer que se sentia inquiet —no li agradava gens—. Aviat, hi hauria qui li confiaria la vida, gent que dependria de la seva serenor i lucidesa a l'hora d'actuar. No els podia decebre.

La Simi va obrir les cortines de la sala d'estar; acabava de posar en David a dormir —una veïna l'havia cuidat— i va respirar alleujada perquè ja no plovia. Va mirar els llums de la plaça, els dels cafès, les botigues i els fanals que l'envoltaven. Tot estava tranquil. Es va asseure de cara a la finestra i va fer un glop de te. De seguida es va passar la mà per la panxa i, adreçant-se al fill que gestava, va començar una frase. Li deia que els havia tocat viure una

època complicada, que esperava el seu pare, que no trigaria a arribar. Havia anat a complir amb assumptes dels quals estaria orgullós. Li explicava com era la plaça al capvespre, descrivia els veïns: el senyor panxut de la botiga de queviures, sempre malhumorat; el cambrer del restaurant que feia jocs de mans; la dona de la pesca salada i, també, l'home d'aire aristocràtic que quan feia bon temps, s'asseia en un banc a llegir una estona. Li deïa que l'imaginava jugant amb el seu germà i els altres nens del barri; a prop hi havia el col·legi on aniria. Hi faria molts amics. Es va aixecar i, sentint-se un xic marejada, es va tornar a asseure. Un cop es va asserenar va mirar el rellotge de paret, desitjava sentir el soroll de la clau i els passos d'en Joel entrant al pis. No li diria res del mareig, s'havia de mantenir ferma i no mostrar febleses. D'aquí a poc en Joel s'embarcaria cap a Barcelona; a partir de llavors, el temps es mesuraria d'una altra manera. Tot i ser d'aparença delicada, la Simi era una dona forta i decidida, no l'espantaven els compromisos, havia assumit dur a terme una feina complicada de la qual desconeixia els perills. Tot estava decidit i ella, a Lisboa, s'encarregaria de coordinar l'estada dels jueus que arribessin, els que l'escamot d'en Joel i en Samuel enviarien. Hauria de mantenir cohesionada la infraestructura que, malgrat disposar de poca gent, havia de ser el màxim d'efectiva. S'hauria d'entendre amb en Frank, que no li queïa bé; el trobava massa pagat de si mateix i la seva mirada esquerra no li transmetia confiança. Haurien d'aconseguir que els jueus que fugien d'Europa s'embarquessin cap a ultramar, a Amèrica o al protectorat anglès de Palestina; ja ho havien fet altres vegades, però aviat els refugiats es multiplicarien i els problemes també. Treure'ls d'Europa era indispensable. Seria complicat, segur. Els podria embarcar a tots? Havia de consolidar aliances portuàries i tenir mà esquerra amb la policia. A Espanya es perseguia els jueus indocumentats que

fugien d'Europa i no se'ls donava asil; a Portugal tampoc no els acceptaven, els nazis hi estaven ben assentats, el govern d'Oliveira Salazar hi havia establert pactes. A través d'una espessa teranyina haurien de treure d'Europa els que s'escapaven del fantasma de la guerra, la deportació i la mort.